

Zjednodušme veřejný život

Dr. Karel Altmann,

advokát v Praze

Myslím, že nejsem daleko od pravdy, tvrdím-li, že u nás potřebuje každý občan ne-li při každém druhém, tož aspoň při každém desátém kroku advokáta. Jest to sice v zájmu stavu, ale není to v zájmu státu a občanstva, ať již jednotlivce či celku. — Život jest u nás příliš zkomplikován, jest příliš mnoho a různých předpisů, co tehdy a ondy, a občanu se ukládají stále větší omezení a povinnosti vůči státu i celku. Pojem „zájem veřejný“ dostává stále širší objem, osobní postavení jednotlivce a volnost jeho jednání doznává stále větších omezení.

Jisto jest, že vrcholu dosáhl tento vývoj za války, kdy stát zasáhl do sféry jednotlivcovy takovou měrou, jako snad nikdy před tím. Stát upravil celý hospodářský život od výroby (ústředny) až ke konsumu (spotřební lístky). Přirozeně dostavila se po válce reakce, která odstranila ústředny a upravila zásobování, ale postavení jednotlivce nezjednodušila tak, jak by bylo žádoucí. Naopak i náš stát bral na sebe nové a nové úkoly, jichž provedení znamenalo nová a nová obmezení jednotlivce, třebaže hospodářská prosperita a odpovědnost za hospodářský život zůstaly dále jeho úkolem.

Že toto rozšiřování státních úkolů, tento „etatism“ postavení jednotlivce ve veřejném životě u nás zeslabuje a komplikuje a že stát a veřejná správa berou na sebe často zbytečné úkoly, bylo uznáno již oficiálně a z přesvědčení toho vznikly snahy o reformu veřejné správy. § 1 zák. z 22. prosince 1924, č. 286 Sb. z. a n., praví výstižně: „Úkoly státu bud'těž zásadně obmezeny na míru, kterou nezbytně vyžaduje životní zájem státu a obyvatelstva“.

Zákon tento uložil též vládě, aby provedla reformu veřejné správy a vymezil zásady pro toto provedení: zjednodušením organisace, zjednodušením a unifikací správního řízení a systemisací úřednictva. Účelem zákona byly úspory ve veřejné správě, prostředkem k tomu zjednodušení úkolů veřejné správy i jich provádění.

Právo není ovšem výtvorem dneška, nýbrž dlouholetého vývoje. Jistou znalost právních pravidel musí míti každý občan a osvojí si ji v praktickém životě. Dokonalá znalost práva a znalost otázek speciálních zůstane vždy oborem právníků — znalců práva — začasté právníků-specialistů. Nebez-

pečí jest tu jen v tom, že vývoj i pro obyčejný život stále klade větší a větší požadavky znalosti právních ustanovení.

Vezměme jen na př. daňové předpisy o daních přímých, dani z obratu, poplatková ustanovení, živnostenské předpisy, sociální pojištění atd. Se všemi těmito předpisy přijde do styku živnostník. Nejde však jen o to, srovnati postavení jednotlivců oproti kvantu předpisů právních. Vývoj nevede k zjednodušení i co do kvality. Popřevratové poměry se ovšem velmi zlepšily. Kvalita zákonů v posledních letech silně stoupla při zmenšujícím se kvantu nových ustanovení.

Probíráme-li ten či onen obor práva, všude najdeme instituty, které bylo by možno upravití jednodušeji. Začasté tu jde o instituty, které měly svůj důvod v dřívější organizaci hospodářského života a které se dostaly k nám vývojem historickým, dnes se však přežily.

Již na př. rozeznávání mezi soudnictvím kausálním a obchodním. Na venek neliší se senáty obchodní od civilních jinak než účastenstvím t. zv. soudce laika na místo soudce z povolání. Pakliže tato instituce tu jest, musí býti i předpisy kompetenční, které začasté jsou o sobě předmětem sporu ve všech instancích a vítanou možností spor pořádně protáhnouti. Dokud obchodnictvo bylo zvláštním stavem s výsadou zvláštního práva, byl tento rozdíl oprávněn. V dnešním vývoji jest však již setřen. Nebylo by zjednodušením věci zvláštní obchodní soud a senáty zrušiti a naproti tomu rozdělováním věcí podle povahy sporu (dodávkové, patentní atd.) u téhož sborového soudu témuž senátu a jich vhodným obsazováním umožniti výchovu soudců-specialistů?

Nebylo by možno, trvá-li se na tom, aby v jistých sporech měl soud možnost bezprostřední informace u odborníka, aby senát — uzná-li potřebu — mohl přibrati k jednání odborníka s hlasem poradním?

Obchodní rejstřík jest rovněž velmi důležitá instituce, která umožňuje rychlou a spolehlivou orientaci o tom, kdo jest oprávněn jednati za firmy a právnické osoby, u nichž representant není přímo zřejmý z firmy samé. Obchodní rejstřík informuje s jistými právními důsledky o právních poměrech akciových společností, společností s r. o., společenstev. Nelze se však z něho informovati na př. o poměrech pojišťovacích společností vzájemných, ačkoli jich obchodní povaha by to vyžadovala rovněž. Nebylo by tu zjednodušením rozšíření protokolační povinnosti? Nebylo by jednodušší a vhodnější rozšířiti protokolační povinnost vůbec na všechny závody, které platí daň výdělkovou v jisté výši a mají tudíž jistý hospodářský význam? Vždyť zájem na publicitě jistých právních poměrů pro obchod důležitých

jest tu vždy, jakmile obrat závodu dosáhne jisté výše a závod v hospodářském životě má jistý význam.

Jednou z větších nejnovějších prací zákonodárných jest berní reforma. Jejím jedním účelem bylo zjednodušení předpisů berních a také v mnohých směrech bylo provedeno. Myslím však, že bylo možno provést i dále. Jedním takovým zjednodušením bylo zavedení vybírání t. zv. daně ze mzdy (t. j. z příjmů služebních a pracovních do výše ročně 23.556 Kč) srážkou u zaměstnavatele. U takových poplatníků (nemají-li jiného ročního příjmu přes 500 Kč) jest srážkou daňové povinnosti definitivně vyhověno, nemusí tedy podávati přiznání. Odpadá pro berní správy předpisování daně z těchto příjmů. Ale tato práce byla přesunuta na zaměstnavatele, který při každé výplatě musí u každého zaměstnance srážku zvláště vypočítávati, poněvadž daňová sazba jest pro tuto daň velmi minuciálně odstupňována. Kdyby daň byla stanovena bez progresu vůbec nebo do jisté výše, odpovídající sociálnímu postavení dělníka resp. zaměstnanců o nižších platech, byl by výpočet srážky velmi jednoduchý, ježto by se nezjišťovala individuálně, nýbrž ze součtu vyplacených mezd a platů.

Jsou důvody pro progresi skutečně tak závažné, že tato ohromná práce jest nezbytně nutná?

Nechci těmito řádky ani kritisovati ani dokazovati, že ten či onen institut konkrétně vyžaduje reformy.

Uvádím příklady jen namátkou jako podněty k dalšímu uvažování. Ale za jisté pokládám, že naše zákonodárství musí se snažiti zjednodušiti postavení občanů a že to jest možno jen tehdy, jestliže i v legislativě uplatní se obdobně zásada „hospodárnosti“ jako v podnikání soukromém, t. j. bude-li uvažováno, zdali zamýšleného opatření dosahuje se skutečně s nejmenšími oběťmi.